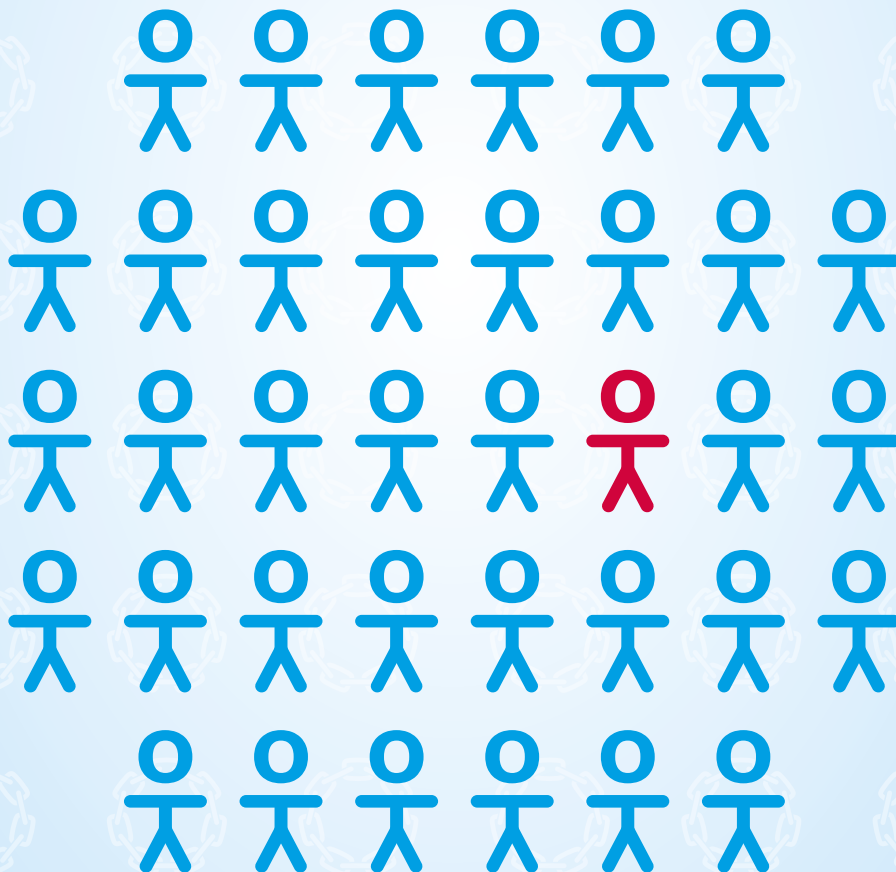

IDÉHEFTE

Fra utenforskap til inkludering

SEPTEMBER 2016

Innhold

Innledning	3
Gode grep	4
Barn og unge: Det kreves et helt lokalsamfunn for å gi barn en god oppvekst	6
Gode grep og fellesnevnerne	6
Eksempler fra kommunene	8
Tidlig innsats rettet mot spe- og småbarn i risiko i Vadsø kommune	8
Skien kommune: Tidlig og langsiktig innsats for å hindre frafall i videregående skole	10
Samtalegrupper for barn og unge ved Vardal ungdomsskole i Gjøvik	12
Systematisk kvalitetsarbeid for videregående opplæring i Hedmark fylkeskommune	14
Ung i Sortland – bred satsing for å forhindre utenforskap ved å inkludere barn og unge	16
Innvandring og inkludering: Lykkes kommunene – lykkes Norge	18
Gode grep og fellesnevnerne	18
Eksempler fra kommunene	20
Kombinasjonsklasser i Larvik kommune	20
Tøff kjærlighet i Rælingen – Helhetlig arbeid ved bosetting av flyktninger	22
Trondheim kommune og Kolstad Fotball i samarbeid om inkludering og integrering	24
Tospråklige barnehageassistenter i Flora kommune	26
Grimstad kommune: Språkpraksis i arbeid i introduksjonsprogrammet	28
Arbeid: Et arbeidsliv med plass til alle	30
Gode grep og fellesnevnerne	30
Eksempler fra kommunene	32
Aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere i samarbeid med Kirkens Bymisjon i Drammen	32
Aktivitetsplikt i arbeidsgruppen «innsatsgjengen» i Fredrikstad kommune	34
Varig tilrettelagt arbeid i Nittedal kommune	36
Rekruttering og kvalifisering av menn utenfor arbeidslivet til helsearbeid	38
«Flyktninger i jobb fra dag én» i Lillehammer kommune	40

Innledning

Utenforskap kan ramme alle. Sykdom, inntektstap, arbeidsledighet og ensomhet er noe de aller fleste opplever en eller flere ganger i livet. Sett under ett lever de fleste innbyggerne i Norge trygge og gode liv. Likevel er det for mange som av ulike årsaker står i utkanten av eller utenfor fellesskapet. Viktige årsaker til utenforskap er psykiske helseproblemer, ensomhet, rus- og alkoholproblemer, fattigdom, manglende inkludering, omsorgssvikt, frafall i videregående opplæring, langvarig sykefravær, nedsatt funksjonsevne, mobbing og arbeidsledighet.

Utenforskap har store individuelle så vel som samfunnsmessige omkostninger. Kommuner og innbyggere står overfor mange utfordringer og problemer, men det er viktig å vise at det foregår mye godt arbeid for å forebygge og avhjelpe utenforskap i norske kommuner.

Målsettingen med dette heftet er nettopp å synliggjøre gode eksempler på hvordan

kommunene arbeider med å tilrettelegge for at innbyggerne skal kunne leve trygge og gode liv, samt gi inspirasjon og tips til hva som kan gjøres på områdene barn/unge, inkludering og arbeidsliv. Målgruppen for heftet er først og fremst administrativ ledelse i kommunene, men også andre vil kunne finne nyttig informasjon og læring.

Eksemplene som presenteres er ikke ment å være representative og i en del tilfeller er det behov for dokumenterte resultater og virkninger over tid for å konkludere med at de «virker». Vi mener allikevel at de gir verdifull informasjon om nyttige grep som andre kommuner kan lære av i sitt arbeid mot utenforskap.

Idéheftet er utarbeidet av Rambøll Management Consulting og Deloitte AS i samarbeid med KS, blant annet på basis av eksempler presentert på Kommunalpolitisk toppmøte 2016.

Gode grep

Kommunesektoren har en unik posisjon til å forebygge og forhindre utenforskap. Kommunen er til stede der folk bor og lever sine liv. Gjennom sin tilstedeværelse og sitt tjenesteapparat kommer kommunen i kontakt med innbyggere som av ulike årsaker står i fare for å falle utenfor.

Lokal kunnskap, i kombinasjon med et bredt spekter av velferdstjenester, gjør at kommunene besitter mange av virkemidlene som kan forhindre og forebygge utenforskap. Kommunesektoren gjør allerede en betydelig innsats på dette området, men det er potensiale for å gjøre mer. I dette idéheftet trekker vi fram eksempler på god praksis fra kommuner som høster anerkjennelse for sin innsats, og som vi håper kan være til inspirasjon for andre.

Eksemplene som presenteres i dette heftet har noen fellesnevnerne: De foregår alle innenfor rammen av den kommunale virksomheten. Noen tar utgangspunkt i nasjonale programmer, men er tilpasset en lokal kontekst. Andre har kommunen utviklet selv, med utgangspunkt i lokale utfordringer eller behov. Samtlige har det til felles at de er rettet mot å fremme trivsel og tilhørighet for sine innbyggere i tett samarbeid med lokalsamfunnet. Det er mange grenseflater mellom de ulike områdene og behov for å se barn/unge, inkludering og arbeidsliv i sammenheng fordi innsats på ett område kan ha betydning for et annet.

Kommunene som trekkes frem i dette heftet har ulike utfordringer og forutsetninger, men eksemplene viser at de er opptatt av mye

”

En viktig forutsetning for å lykkes er at det er politisk vilje til å investere i innsats over tid og at lokalpolitikerne tar eierskap til arbeidet.

av det samme når det gjelder å forebygge og forhindre utenforskap:

De legger vekt på tidlig og rask innsats, noe forskningen dokumenterer som svært viktig for å forebygge og avhjelpe utenforskap. Det legges vekt på at oppfølgingen må starte allerede på spebarnsstadiet, i enkelte tilfeller allerede før barnet er født. Videre vektlegges betydningen av å kjenne hva som kan være potensielle risikofaktorer i ulike stadier av oppveksten, og å følge opp utsatte barn og familier. Tidlig og rask innsats handler om å ta tak i problemene når de melder seg og å ha rutiner og systemer for å fange dem opp. Det handler også om kultur og holdninger: Tjenesteapparatet må være tett på, med en «handle nå»-holdning fremfor en «vente og se»-holdning.

De legger vekt på helhetlig arbeid. Dette betyr at de tar hele kommuneorganisasjonen i bruk, at de legger vekt på tverrfaglighet og at de involverer frivillige og private aktører for å lage gode og målrettede tilbud for å forebygge og avhjelpe utenforskap.

Flere av tiltakene har et tydelig familieperspektiv, basert på erkjennelsen av at en velfungerende familie er svært viktig for trivsel, trygghet og tilhørighet, og at det er nødvendig å gi hvert enkelt familiemedlem et godt utgangspunkt for at helheten skal fungere. Dette er særlig viktig når det gjelder inkluderingstiltakene, hvor mye handler om at alle familiemedlemmer skal tilpasse seg

en ny hverdag og tilegne seg nødvendige «koder» for å fungere i barnehage, skole og arbeidsliv. Inkluderingstiltakene legger også stor vekt på norskopplæring.

Arbeid med å forebygge og avhjelpe utenforskap tar tid. En viktig forutsetning for å lykkes er derfor at det er politisk vilje til å investere i innsats over tid, både når det gjelder økonomiske og menneskelige ressurser, og at lokalpolitikerne tar eierskap til arbeidet. Flere av tiltakene som presenteres her foregår i kommunens linjeorganisasjon. Flere har imidlertid det til felles at de startet som et prosjekt for å målrette innsatsen mot noen utvalgte områder, og overgangen fra prosjekt- til linjeorganisering er svært viktig for å sikre tydelig fordeling av roller, ansvar og finansiering.

Eksemplene som trekkes fram finansieres i hovedsak innenfor kommunens driftsbudsjett. Flere av tiltakene kjennetegnes av at den økonomiske finansieringen hentes fra flere virksomheter, eller ved en kombinasjon av prosjektmidler og ordinær budsjettering. Videre kjennetegnes eksemplene av at eksisterende budsjettmidler kanaliseres til klart definerte innsatsområder, snarere enn at det settes i verk nye, kostbare enkelttiltak.

Barn og unge: Det kreves et helt lokalsamfunn for å gi barn en god oppvekst

Omsorgssvikt rammer 5–8 prosent av alle barn i Norge. Det er påvist klare sammenhenger mellom opplevd omsorgssvikt i barndommen og forekomsten av psykiske lidelser i voksen alder. Omsorgssvikt påvirker dermed også den enkeltes muligheter til å klare seg i utdanningsløpet, i arbeidslivet og på den sosiale arenaen.

Mange ungdommer som begynner i videregående opplæring blir enten forsinket i opplæringsløpet eller slutter uten å ha fått studie- eller yrkeskompetanse. 95 prosent av alle ungdommer begynner i videregående opplæring samme år som de avslutter ungdomsskolen. Av disse er det 70 prosent som gjennomfører på landsbasis i løpet av fem år.

Norske og internasjonale studier viser en klar sammenheng mellom manglende gjennomføring av videregående opplæring, ustabil tilknytning til arbeidslivet og lønnsnivået til de som kommer i jobb. Manglende gjennomføring av videregående opplæring reduserer den enkeltes muligheter for å få en fast jobb og være økonomisk uavhengig som voksen. Det er grunn til å anta at opplevd utenforskap i arbeidslivet i mange tilfeller kan føres tilbake til manglende videregående opplæring.

GODE GREP OG FELLESNEVNERE

Tiltakene som presenteres i dette kapittelet favner bredt, fra individrettet innsats overfor vordende mødre og småbarnsforeldre, til

systemrettet arbeid i videregående opplæring. Flere av tiltakene har en tydelig levekårsprofil, altså at de tar utgangspunkt i levekårsproblemer og søker å kompensere for/jevne ut levekårsforskjeller blant barn og unge. Fellesnevnerne i eksemplene er:

- Tidlig innsats - fange opp i tidlig alder eller med en gang problemene melder seg
- Tverrfaglig samarbeid i å avdekke problemer og følge opp risikoutsatte barn og unge
- Samfinansiering – midler hentes fra ulike kommunale instanser og kombineres med ekstern finansiering
- Kompetanseheving – faglig påfyll for bedre å kunne avdekke og følge opp
- Samarbeid med lokalsamfunn, frivillighet og lokale bedrifter for å styrke inkludering, trivsel og mestring

EKSEMPLER FRA KOMMUNENE

Eksemplene fra kommunene framhever betydningen av at risikoutsatte barn og unge blir sett og at hjelpeapparatet kommer tidlig på banen. Flere framhever også betydningen av å bruke arenaer som treffer alle, universelt rettede tiltak og bred medvirkning fra barn og ungdom.

Det første eksempelet er hentet fra Vadsø, hvor kommunen gjennomfører en målrettet satsing for å fange opp de yngste barna. Eksempelet fra Skien viser hvordan kommunen tar tak i årsaker til frafallet i videregående skole, og setter i verk tiltak som favner hele oppvekstsektoren. Fra Gjøvik kommune presenteres arbeidet for å bedre psykisk helse og sosial kompetanse hos ungdom, mens eksempelet fra Hedmark fylkeskommune viser hvordan fylkeskommunen, gjennom systematisk kvalitetsarbeid, kan bedre skoleresultater og redusere frafall i videregående opplæring. Til sist presenteres Sortlands universelle arbeid for å forebygge utenforskap ved å samle og inkludere barn og unge.

”

Eksemplene fra kommunene framhever både betydningen av at risikoutsatte barn og unge blir sett og at man har tiltak som treffer alle.

TILTAK: Tidlig innsats rettet mot spe- og småbarn i risiko

Bakgrunn og formål

I arbeidet med rusmiddelpolitisk handlingsplan ble det avdekket et behov for at kommunens hjelpeapparat kommer tidligere på banen i forhold til familier i risiko. Formålet med satsingen er å forebygge, begrense og avhjelpe skadevirkninger av rusmidler, vold og psykiatri for enkeltpersoner, familier og lokalsamfunnet.

Målgruppe for tiltaket

Barn av psykisk syke og rusmisbrukende foreldre og barn som opplever vold i hjemmet. Målgruppen er barn i alderen: 0–6 år.

Interne samarbeidspartnere (dvs. i kommunen)

Jordmor, helsestasjon og fastleger.
Barnehage, skole, PPT og barnevern involveres mht til barn som trenger oppfølging.

Eksterne samarbeidspartnere

Helsedirektoratet, Kompetansesenter Rus – Nord (KoRus), Fylkesmannen i Finnmark. Nabo-

kommunene Vardø, Tana og Nesseby deltok på opplæring.

Hovedaktiviteter

Ut fra en målsetning om å komme tidligere på banen i forhold til familier i risiko, ble opplæringsprogrammet «Tidlig inn» igangsatt i Vadsø. Opplæringsprogrammet er utarbeidet av Helsedirektoratet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og gir kompetanse innen tidlig intervensjon ved vansker knyttet til psykisk helse, rusmidler og vold i nære relasjoner.

Lenke til brosjyre om opplæringsprogrammet:

<http://tidligintervensjon.no/Global/Infobrosjyre%20Tidlig%20inn.pdf>

Opplæringsprogrammet gir opplæring i konkrete verktøy og metoder innen tidlig intervensjon, samtalemetodikk, og anbefalinger knyttet til tverrsektoriell samhandling i oppfølgingen. Målgruppen er kommunalt ansatte som i det

daglige møter småbarnsforeldre, gravide og deres partnere. Ved siden av teori, inneholder opplæringsprogrammet øvelser for å styrke den enkeltes ferdigheter og opplevelse av mestring.

Kompetansesenter Rus – Nord (KoRus) var faglig ansvarlig for gjennomføringen av programmet i Vadsø og nabokommunene, og bidro sterkt til at Vadsø kom i gang med satsningen rettet mot målgruppen.

Lenke til «Tidlig Inn» hos KoRus Nord:
<http://www.korusnord.no/Tidlig-identifikasjon/Tidlig-inn/>

I tillegg til deltakelsen i opplæringsprogrammet har Vadsø utarbeidet en veileder og nye rutiner som skal benyttes i arbeidet rettet mot barn av psykisk syke og rusmisbrukende foreldre og barn som opplever vold i hjemmet.

Finansiering

Under opplæringsprogrammet ble prosjektkoordinatortstilling finansiert av KoRus Nord og Fylkesmannen i Finnmark. Nå finansieres satsningen bare gjennom kommunale midler.

Resultater

Barn i risiko fanges opp tidligere enn før. Man finner flere barn som trenger oppfølging på grunn av foreldrenes psykiske helse, rusmisbruk eller voldsbruk. Hjelpeapparatet har gjennom

opplæringsprogrammet fått verktøy som gjør dem i stand til å avdekke og følge opp problematik, bedre oversikt over hvilke tiltak som finnes i kommunen og hva kommunen kan stille opp med. Fagpersoner møter familiene med trygghet og er i stand til å sette inn de riktige tiltakene til rett tid.

Suksessfaktorer

- Forankring i ledelsen – kommunens øverste ledelse må være enig i at forebyggende arbeid skal prioriteres, selv om resultatene ikke blir synlige før om noen år
- En dedikert prosjektleder/koordinator i kommunen som sikrer at opplæringsprogrammet blir gjennomført etter intensjonen
- Fagpersoner fra ulike faginstanser deltar på den samme opplæringen
 - Skaper relasjoner mellom fagpersoner og gjør det lettere å ta kontakt siden
 - Gir felles forståelse for risikofaktorer og mulige tiltak
 - Gir opplevelsen av et felles ansvar for å hjelpe familiene

Er trukket fram som en foregangskommune av Helsedirektoratet

KONTAKTPERSON

Grethe Pleyrn – Kommunalsjef kvalifisering, velferd og inkludering
grethe.pleyrn@vadsokommune.no

TILTAK: Tidlig og langsiktig innsats for å hindre frafall i videregående skole

Bakgrunn og formål med tiltaket

For å møte noen av Skiens utfordringer knyttet til levekår og frafall i videregående skole, har kommunen utarbeidet en strategisk plan for oppvekstområdet. Hovedmålet er at 90 % av alle ungdommer i Skien kommune har fullført videregående opplæring på normert tid i 2023.

Målgruppe for tiltaket

Barn og unge i alderen 0–24 år

Interne samarbeidspartnere (dvs. i kommunen)

Helsestasjon (forebyggende helse), barnehage, skole, PPT, barnevern og enhet for enslige mindreårige.

Eksterne samarbeidspartnere

Telemark fylkeskommune og KoRus Øst

Hovedaktiviteter

Strategisk plan for oppvekst tydeliggjør sammenhengene mellom de overordnede målsettingene og innsatser/tiltak i hele oppvekst-

sektoren. Målgruppen er barn og unge – fra spebarn til unge voksne.

Lenke til Skiens strategiske plan for oppvekst: <http://www.skien.kommune.no/Documents/Viktig%20for%20innbyggerne/Kommunale%20planer/Temaplaner/Strategisk%20plan%20for%20Oppvekst/Strategisk%20plan%20Oppvekst.pdf>

Skien er en av åtte kommuner som inngår i Helsedirektoratets utprøving og tilpasningen av modellen «Bedre Tverrfaglig Innsats» (BTI). BTI er en samarbeidsmodell, som sikrer helhetlig og koordinert innsats overfor barn, unge og familier det er knyttet bekymringer til uten at det blir oppfølgingsbrudd. BTI introduserer bl. a. samarbeidsstrukturer, handlingsveiledere og konkrete verktøy som kommunen benytter i sitt arbeid.

Lenke til Helsedirektoratets BTI- satsing: <http://www.tidligintervensjon.no/Bedre-tverrfaglig-innsats-BTI/>

Arbeidet med bedre tverrfaglig innsats i Skien organiseres i henhold til kommunens planstruktur (kommuneplan, handlingsplaner og virksomhetsplaner), og følges i hovedsak opp gjennom linjeorganisasjonen. Enkelte satsinger er prosjektorganisert. For å sikre tilstrekkelig kapasitet på faglig rådgivning og oppfølgingen av arbeidet har Skien valgt å ha en stab av rådgivere i oppvekstsektoren. Det er sju personer i denne staben. De jobber både med faglige utviklings- og veiledningsoppgaver og saksbehandling.

Kommunens viktigste bidrag til å oppnå hovedmålsettingen er å sikre god kvalitet på sine tjenester. Det investeres derfor i kompetanseutvikling hos alle som jobber med barn og unge. Kompetanseutviklingen favner både faglig videreutdanning, styrking av samhandlingskompetanse og kompetanse for å forebygge sosial ekskludering og fattigdom blant barn og unge.

Skien kommune ønsker at all bistand rettet mot barn og unge skal ytes på all-arenaene (barnehage og skole). Dette innebærer at bistandsyttere fra andre faginstanser, som PPT, helsetjenestene og barnevern, reiser ut og at møteplassene er på all-arenaen. Dette er også viktig for det systemiske arbeidet som bistandsytterne også skal være delaktige i.

Se kommunalsjefen fortelle om arbeidet i Skien: https://www.youtube.com/watch?time_continue=459&v=21p05osWi8E

Finansiering

Kommunale midler. Helsedirektoratet gjennom BTI. KoRus Øst har bidratt med kompetanseutvikling.

Resultater

Skien kommune mener innsatsen gir positive ringvirkninger og forbedrer kommunens muligheter til å gripe inn med riktig innsats til rett tid.

Det utarbeides årlige tilstandsrapporter for å følge utviklingen. Oppnådde resultater er halvert fravær i grunnskolen og bedre resultat på nasjonale prøver.

Suksessfaktorer

- Eierskap hos politisk og administrativ ledelse gjennom strategisk plan
 - hindrer omkamper om strategier og prioriteringer
 - sikrer kontinuerlig fokus på satsinger og tiltak det tar lang tid å implementere
- Alle aktører som arbeider med barn og unge er organisert innenfor samme programområde/under samme kommunalsjef. Dette innebærer at alle ledere har de samme målene, stilles overfor de samme forventingene og måles på felles resultat.
- Alle ansatte som arbeider med barn og unge har et ansvar for å fange opp «barn det er knyttet undring til»
- Kapasitet blant rådgiverne i oppvekststaben til å gi løpende rådgivning til virksomhetene og følge opp
- Arbeidet bør så langt som mulig organiseres i linjen – dette gir forutsigbarhet, bidrar til resultatoppfølging i henhold til kommunens øvrige styring, og sikrer at det etableres varierte strukturer

KONTAKTPERSON

Grete Gjelten - Kommunalsjef Oppvekst
grete.gjelten@skien.kommune.no

TILTAK: Samtalegrupper for barn og unge ved Vardal ungdomsskole – et tiltak under programmet Trygg oppvekst

Formål med tiltaket

Bedre psykisk helse hos ungdommer, herunder økt robusthet og økt sosial kompetanse.

Målgruppe for tiltaket

Alle som ønsker det – tiltaket er universelt rettet.

Interne samarbeidspartnere (dvs. i kommunen)

Pedagogisk-psykologisk tjeneste, barnevern og ungdomskontor.

Eksterne samarbeidspartnere

Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat), Kompetansesenter Rus – region øst (KoRus), Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP), Politiet.

Hovedaktiviteter

Vardal ungdomsskole tok initiativ til å etablere samtalegrupper for «utsatte» ungdommer som hadde behov for oppfølging. Det tok ikke lang tid før de så nytten av å utvide tilbudet til alle sine elever, fra 8- til 10-trinn. Tanken er at alle skal få en mulighet til å bli hørt, uansett om en passer inn i en «utsatt» gruppe eller ikke. Dette gjør samtalegruppene til et universelt forebyggingsprogram hvor barn som kanskje ikke blir sett også blir fanget opp.

I denne prosessen gjorde Vardal seg kjent med forebyggingsprogrammet «trygg oppvekst» med lignende struktur som sitt eget opplegg. Samtalegruppene er nå en lokal tilpasset versjon av Trygg oppvekst sin modell. Nasjonale og regionale instanser som Bufetat, KoRus og BUP har vært inne med kompetanse og ressurser i startfasen, men tilbudet er nå selvdrevet

innenfor kommunen. Dette har vært viktig for å gjøre tiltaket kunnskaps- og erfaringsbasert.

Samtalegruppene ledes av alt fra lærere til helsesøster som ønsker og har hatt en opplæring hos Trygg oppvekst. Gruppene består av 5–7 elever fordelt på klasse og kjønn. I Vardals tilfelle er dette kjønnsdelt på grunn av alderen ungdommene er inne i og de potensielt sårbare temaene som tas opp. Innholdet i samtalen omfatter flere forebyggingsområder som rus og mobbing, nettbruk, seksualitet også videre. Det retter seg også mot livsmestring generelt. Det er ment å ruste ungdommene mot negative opplevelser og vanskelige perioder i livet, for eksempel ved å hjelpe ungdom og sette ord på sine egne tanker og følelser.

Disse gruppene møtes ukentlig over 5 uker i skolehalvåret. Dette gjennomføres innenfor

den ordinære skole-/undervisningstida. Trygg oppvekst tilbyr opplæring i prosessledelse. Prosessledere får i oppgave å gjennomføre den lokale implementeringen på skolen, samt å gjennomføre opplæringen av de ansatte som skal ha ansvar for den enkelte samtalegruppen.

Tilpasningen skjer både innenfor hver enkelt skole og kollektivt i kommunale erfaringsdager. De arrangeres i kommunen av Trygg oppvekst. I dag har alle skoler i Gjøvik et slikt opplegg i en eller annen grad.

Lenke til «trygg oppvekst» sine nettsider:
<http://www.tryggoppvekst.no/p/4601/>

Finansiering

Finansieres innenfor skolens ordinære drift. Kommunene bidrar med årsavgift og kursing av prosessledere som går til Trygg oppvekst.

Det understrekes at det er viktig at skolene klarer å drive det innenfor egne rammer. Forebyggingsprogrammer utelukkende basert på eksterne midler og prosjektmidler er ikke bærekraftig.

Resultater

Flere elever oppsøker sosialarbeidere eller miljøterapeuten som jobber på skolen – antatt positiv forebyggingseffekt

Informantene oppgir selv at de ser resultater i form av:

- Lykkeligere barn/unge
- Økt trivsel
- Bedre klassemiljø
- Bedre foreldresamarbeid

Suksessfaktorer

- Alle deltar – universelt rettet lavterskeltiltak
- Gruppene tar opp temaer som ellers tas opp i ordinær undervisning – understøtter læring og frigjør tid
- Gruppeledere og deltakere har taushetsplikt – en kan snakke «fritt»
- Lokal tilpassing – samtalegruppene tar utgangspunkt i lokale/deltakernes utfordringer og behov
- Skolen har fleksibel bruk av rammetimer og bruker periodisering som har gjort det lettere å legge opp gruppesamtaler uten at det går utover et enkelt fag. Det understrekes at det er fullt mulig å gjennomføre tiltaket uten bruk av periodisering.
- Viktig at selve gruppene ikke ledes av lærere elevene har i den ordinære undervisninga

KONTAKTPERSON

Anne Margrete Lund - Kommunalsjef Oppvekst
anne-margrethe.lund@gjovik.kommune.no

TILTAK: Styringsystem for systematisk kvalitetsarbeid for videregående opplæring i Hedmark

Bakgrunn og formål med tiltaket

Hedmark opplevde blant annet en lav gjennomføringsgrad, dårlige overganger til læreplaner, store forskjeller i skolerelaterte mellom kommunene i fylket, i tillegg til svakheter i datagrunnlaget for styring over skolen. Formålet er økt læringsutbytte og gjennomføring i videregående opplæring.

Målgruppe for tiltaket

En rekke tiltak med målgrupper på flere nivåer: De videregående skolene i Hedmark, rektorene, lærerne og elevene.

Interne samarbeidspartnere (dvs. i fylket)

Rektorkollegiet, de videregående skolene, ungdomsskoler og grunnskoleeiere i fylket, bedrifter med lærlingplasser, NAV.

Eksterne samarbeidspartnere

Utdanningsdirektoratets prosjekt for fellesfag, yrkesretting og relevans (FYR), Senter for

Praksisrettet utdanningsforskning (SePu), Kunnskapsdepartementets prosjekt «Ny GIV» om gjennomføring i videregående opplæring.

Hovedaktiviteter

Sentralt i Hedmarks kvalitetsarbeid er deres styrings- og utviklingsdialoger med skolene. Dette er et styringsverktøy med et sterkt resultatfokus som i tillegg legger til rette for skoleutvikling. Skolene utarbeider utviklingsplaner basert på en felles mal. Skolene setter inn tiltak og måltall for sitt ambisjonsnivå for de ulike resultatindikatorer. Utviklingsplanen er skolens styringsdokument og skal være forankret i hele organisasjonen. Styrings- og utviklingsdialogen sikrer Enhet for videregående opplæring sin nærhet til skolens resultater og tiltak, samtidig som den inviterer skolene til selv å analysere og reflektere over egen virksomhet.

Et slikt system bygger på tillit og et genuint ønske om å få til noe. Dette er noe som utvikles i en balanse mellom informasjon til skolene og mulighet til å bidra inn i prosessen, samtidig som en har en klar og tydelig ledelse med forventninger til den enkelte skole og lærerne.

Hedmark har også satset på overgangen mellom ungdomsskole og videregående skole. Dette innebærer blant annet erfaringsutveksling og publisering av skolerelaterte, rektornettverk, felles planleggingsdag for lærere og en rådgivningskoordinator med ansvar for overganger.

I tillegg er det iverksatt flere skoleutviklingsprosjekter som skolebasert kollektive kompetanseutviklingsprogrammer med fokus på blant

annet læringsgledes. FYR-prosjektet, hvor Hedmark satt inn ekstra ressurser utover midlene fra Kunnskapsdepartementet for å forbedre de skolefaglige resultatene til gutter på yrkesfag som fylket så på som en viktig målgruppe.

Andre enkelttiltak på skolene er forsterket ansvar og kompetanse på overgang mellom vg2 yrkesfag og opplæring i bedrift, Ny GIV-prosjektet med mål om forbedret gjennomstrømning, prosjekt med fokus på forbedre lærernes vurderingskompetanse og tilbud om sommerskole.

Se blant annet professor Thomas Nordahl og fylkesråd Aasa Gjestvang fortelle om arbeidet i Hedmark: <https://youtu.be/21p05osWi8E>

Finansiering

- Finansierte over rammebudsjettet vedtatt av fylkestinget.
- Noen prosjektmidler gjennom generelle nasjonale satsingsprosjekter som FYR og Ny GIV
- Det fremheves at Hedmark har satset stort på å bygge opp sin egen kompetanse. På den måten har de effektivisert pengebruken ved å gradvis gjøre seg mer uavhengig av eksterne kompetansemiljø, samtidig som de utvikler en robust organisasjon.

Resultater

- SSB tall viser at andel elever og læringer som har bestått videregående opplæring økte fra 62,6 % til å komme opp på landsgjennomsnittet med 70,8 % fra 2001-kullet til 2009-kullet.
- Andel elever som gjorde omvalg er redusert fra 9,3 % i skoleåret 2009/10 til 6,7 % i 2014/15
- Kraftig økning i det totale antallet lærekontrakter for hele 2015.

Suksessfaktorer

- Langsiktig tenkning med tydelig ledelse og gode prosesser i egen organisasjon. Hedmark har funnet inspirasjon fra flere steder, men de har utviklet en egen modell gjennom egne prosesser.
- Bygge gjensidig tillit mellom rektorer og skoleeier i en balanse mellom medvirkning og tydelig ledelse.
- Forbedret datakvalitet og egen kompetanse som gjør det mulig å styre resultater og utviklingsarbeidet i den videregående opplæringen utfra tydelige resultatindikatorer.

KS' skoleeierpris 2014:

<http://www.ks.no/fagomrader/utdanning-og-oppvekst/skole/kvalitet-i-skolen/skoleeierprisen-2014>

KONTAKTPERSONER

Aasa Gjestvang – Fylkesråd for utdanning
aasa.gjestvang@hedmark.org

Tore Gregersen – Fylkessjef videregående opplæring, tore.gregersen@hedmark.org

TILTAK: «Ung i Sortland» – bred satsning for å forhindre utenforskap ved å inkludere barn og unge

Bakgrunn og formål

Utgangspunktet for «Ung i Sortland» var en bredt anlagt prosess rundt utarbeidelsen av ny kommunedelplan for oppvekst og oppvekstmiljø. Barn og unge i Sortland var sterkt involvert i arbeidet og ga kunnskap som senere satsninger og tiltak er fundert på. Det overordnede formålet med satsningen er å forhindre og forebygge utenforskap ved å samle og inkludere barn og unge.

Målgruppe for tiltaket

Barn og unge i Sortland.

Interne samarbeidspartnere (dvs. i kommunen)

Satsningen favner bredt og inkluderer alle tjenester rettet mot barn og unge i kommunen, rustjenesten, NAV, Kulturfabrikken m. fl.

Eksterne samarbeidspartnere

Nordland fylkeskommune, Fylkesmannen i Nordland, Ungdomsrådet, lag og foreninger i Sortland, Natteravnene, lokalt næringsliv.

Hovedaktiviteter

«Ung i Sortland» et prosjekt som koordinerer flere typer oppvekstarbeid i Sortland kommune. Kjernen i arbeidet har vært Sortlands nye kommuneplan for oppvekst: «STOLT», som står for Samspill, Toleranse, Omsorg, Likeverd og Trygghet. Planen er utarbeidet i tett samarbeid med barn og unge i kommunen, hvor barn og ungdom har hatt tydelige stemmer og har blitt hørt og løftet frem.

Lenke til kommunedelplanen:

<https://www.sortland.kommune.no/Handlers/fh.ashx?FillId=10252>

Blant aktivitetene som inngår i satsningen på barn og unge i Sortland er:

- «Ungdom i svevet» - et prosjekt som har fokus på ungdom som av ulike grunner sliter. Prosjektet er et samarbeid mellom NAV Nordland og Universitetet i Nordland, og har hatt som mål å kartlegge hvordan man bør jobbe med ungdom i risiko. Sortland har deltatt i «Ungdom i svevet» siden 2007, og flere av initiativene i Ung i Sortland har sin bakgrunn i dette arbeidet.
- Åpent Hus: Et samarbeid mellom kommunen (rustjenesten, ungdomsklubb og barnevern) og frivillig sektor. Åpent Hus er åpen hall og åpent svømmebasseng for barn og deres familier på ettermiddagstid, samt for ungdom på kveldstid. Åpent Hus har vist seg å være et godt tiltak for å inkludere innvandrerbarn og –ungdom og deres familier i lokalsamfunnet. Det er opp mot 300 personer innom Åpent Hus hver uke. Se innslag fra Åpent hus: <https://www.youtube.com/watch?v=21p05os-Wi8E>
- Forebygging av seksuelle overgrep mot barn og unge. Opplæring og kursing av alle ansatte som jobber med barn og unge for å lære hvordan man avdekker seksuelle overgrep mot barn. Prosjektrapport "Forebygging av seksuelle overgrep mot barn og unge" Sortland kommune 2015: <https://www.sortland.kommune.no/Handlers/fh.ashx?Mid1=758&FillId=10569>
- Opprusting av uteområder rundt skolene med vekt på å skape uteområder med aktivitetsmuligheter.
- Ungdomsrådet er representert i forskjellige råd og organer, blant annet styringsgruppa for

Ung i Sortland, kulturukekomitéen, arbeidsgruppa for oppvekstplanen, internasjonal komité og programutvalget for Kulturfabrikken. Det er satt av ressurser til sekretær for ungdomsrådet fra politisk sekretariat.

- Kultur for og med barn og ungdom, herunder Ungdommens kulturmønstring (UKM), og Kulturfabrikken på Sortland («Ungdomsfabrikken»).
- Kommunen gjennomfører ungdomshøringer, med diverse workshops og valg til ungdomsrådet. Ved forrige ungdomshøring var det 150 deltakere, og det var i overkant av 50 kandidater til ungdomsrådet.

Finansiering

Kommunale midler. Arbeids- og velferdsdirektoratet, Fylkesmannen i Nordland, Nordland fylkeskommune og Universitetet i Nordland har bidratt i finansieringen av eksterne prosjekt Sortland har tatt del i.

I Åpent hus er kommunen inne med fast støtte på kr. 25 000,- kroner årlig, i tillegg til gratis leie av hall. De siste 4 årene er det også hentet inn folkehelsemidler på 50 000,- kroner pr. år.

Resultater

Resultatene fra satsingen på Ung i Sortland er vanskelig å måle direkte. Bred medvirkning fra barn og unge har gitt betydelig engasjement om arbeidet som pågår. Åpent hus teller

oppmøte hver gang og det ligger stabilt mellom 350-500 besøkende innom. Bredden i tilbudet og lav terskel for å delta viser at Åpent hus kan være en svært god arena for å forebygge utenforskap.

Suksessfaktorer

- Utarbeidelsen av oppvekstplanen i samarbeid med barn og ungdom har gjort satsingen bedre tilrettelagt og gir arbeidet større troverdighet
- Involvering av ungdomsrådet i en rekke organer
- Kunnskap om hva som kan hjelpe ungdom i risikozonen gjennom «Ung i svevet»
- Kompetanseheving på utfordrende tema som avdekking av seksuelle overgrep mot barn og unge
- Samhandling med lag og foreninger
- Tilstedeværelse av voksne på Åpent hus vært en viktig faktor for å få gjennomført aktivitetene med de midlene man har tilgjengelig

Årets barne- og ungdomskommune 2015

https://www.bufdir.no/Aktuelt/Arkiv/2015/Sortland_kommune_karet_til_Arets_barne_og_ungdomskommune/

KONTAKTPERSON

Johnny Kvalø – Konstituert Rådmann
johnny.kvalo@sortland.kommune.no

Innvandring og inkludering: Lykkes kommunene – lykkes Norge

Enkelte innvandrergupper har store problemer med å etablere seg på arbeidsmarkedet. Konsekvensene av dette er blant annet vedvarende lavinntekt i en del familier, hvor det gjerne er mange familiemedlemmer. Barn rammes særlig sterkt, fordi foreldre/foresatte ikke har råd til å understøtte skole- og fritidsaktiviteter som ellers kunne styrket barnas muligheter til å få venner, deres følelse av tilhørighet og deres fremtid som samfunnsborgere.

Innvandrerbefolkningen er sterkt underrepresentert som medlemmer i frivillige organisasjoner, særlig i organisasjoner knyttet til fritidsaktiviteter. Unge innvandrere og etterkommere av innvandrere deltar i betydelig

lavere grad i idretten enn majoritetsungdommen. Hvis en derimot tar deltakelse i religiøse foreninger og innvandrere- og flyktningsforeninger med i beregningen, er innvandrerbefolkningens deltakelse nesten på nivå med majoritetsbefolkningen.

GODE GREP OG FELLESNEVNERE

Tiltakene som presenteres i dette kapittelet har forbindelseslinjer til både utdanning, arbeid og fritid, hvor integrering i det norske samfunnet er hovedmålsettingen. Flere av tiltakene retter seg mot hele familien, utfra erkjennelsen av at en velfungerende familie er svært viktig for trivsel, trygghet og tilhørighet for den enkelte. Fellesnevnerne i eksemplene er:

”

Inkludering foregår på flere arenaer, både på skole, arbeidsplass og i fritiden.

- Norskopplæring – anerkjenner at norsk-kunnskaper er avgjørende for å fungere i skole, arbeid og fritid og at innlæring av norskferdigheter bør starte så tidlig som mulig etter ankomst til Norge
- Helhetlig arbeid med familier – satser på å gi foreldre kunnskap og kompetanse om hvordan de kan hjelpe og veilede sine barn i en ny samfunnsmessig kontekst
- Tiltakene drives av ansatte med både bredde- og spesialistkompetanse - nødvendig for å ivareta en sammensatt målgruppe, herunder kompetanse på flerspråklighet, norskopplæring for innvandrere, flerkulturell kommunikasjon, samt kompetanse på migrasjon, traumer og helse

eldre og barnehage. Eksemplet fra Trondheim kommune synliggjør idretten som sosialiserings- og inkluderingsarena, hvor kommune og frivillighet samarbeider.

EKSEMPLER FRA KOMMUNENE

Eksempelene fra kommunene fremhever betydningen av at inkludering foregår på flere arenaer, både på skole, arbeidsplass og i fritiden.

Eksemplet fra Larvik kommune viser hvordan kommunen arbeider med å styrke forutsetningene for at unge med kort botid skal bestå videregående opplæring og legge grunnlaget for videre deltakelse i samfunns- og arbeidsliv. Eksempelene fra Rælingen og Grimstad kommune legger vekt på at innvandrere må tidlig ut i språkpraksis, for å tilegne seg så vel norsk-kunnskaper som erfaring fra norsk arbeidsliv. I Flora kommune brukes innvandreres flerspråklige kompetanse som en ressurs for å styrke kommunikasjonen mellom for-

TILTAK: Kombinasjonsklasser

Bakgrunn og formål med tiltaket

Bakgrunnen for dette tiltaket er at når ungdommer kommer til Norge som 16–17 åringer faller de ofte mellom to ansvarsområder, nemlig grunnskole og videregående opplæring. Larvik kommune opplevde at denne elevgruppen ofte var spredt mellom instanser som voksenopplæring, introduksjonsprogram og videregående. Mange av elevene som gikk på voksenopplæring var oppgitte over at de ikke kunne få opplæring sammen med andre på sin alder. Kommunen så også behov for å samle elevgruppen og gi dem et bedre samordnet tilbud som gjorde dem klar for videregående. Den videregående skolen lokalisert i kommunen, Thor Heyerdal vgs, hadde høy andel frafall for nyankomne innvandrere.

Formålet er å gi minoritetsspråklige ungdommer med kort botid mulighet til å lykkes i skolen. Målet er å gi dem både en god språkutvikling og gjøre dem til bedre rustet for videregående skole.

Målgruppe for tiltaket

Minoritetsspråklige ungdommer fra 16–20 år med kort botid i Norge.

Interne samarbeidspartnere (dvs. i kommunen)

Larvik voksenopplæring, PP-tjenesten, barnevernet, flyktningskontoret og NAV.

Eksterne samarbeidspartnere

Vestfold fylkeskommune, Thor Heyerdal vgs, Utdanningsdirektoratet

Hovedaktiviteter

I 2007 ble det opprettet en kombinasjons-

klasse som er et samarbeid mellom Larvik voksenopplæring som gjennomfører undervisningen, Larvik kommune og Vestfold fylke som har en overlappende elevgruppe med behov for norskopplæring.

I kombinasjonsklassen får denne elevgruppen tilrettelagt norskopplæring samtidig som de forberedes til videregående. Målet er å gjøre dem klar for videregående både språklig og faglig. Klassen har lokaler på Thor Heyerdal vgs, hvor de også får mulighet til å besøke de ulike studielinjene og dermed reflektere over hva de vil gjøre videre.

Kombinasjonsklassen har i samarbeid med Utdanningsdirektoratet fått dispensasjon fra en del av opplæringsloven som gjør at disse elevene har mulighet til å forbedre sine grunnskolekarakterer. Slik får de bedre kunnskap og sterkere grunnlag til å konkurrere om å komme inn på de ulike studielinjene som alle andre.

Se lærere og elever forteller om kombinasjonsklassen:

<http://nafo.hioa.no/fag/filmer/kombinasjonsprosjektet/>

Finansiering

- Overordnet finansieres ordningen ved at kommunen og fylket betaler en prosentvis fordeling av den totale utgiften etter hvem som har ansvar for hvilke elever. Dermed vil utgiftene varierer fra år til år ettersom hvor mange elever som faller inn under hvilket forvaltningsansvar
- Larvik kommune finansierer: 4 hele stillinger (3 lærere og teamleder/lærer), assistent, midler til leksehjelp.

- Vestfold fylkeskommune finansierer: Lokaler, utlån av bærbare PC-er til alle elevene, faglærer i engelsk, naturfag og kroppsøving, miljøarbeider, noe tilgang på tospråklærere i arabisk, somalisk og polsk, leksehjelp, ressurs til minoritetsspråklig koordinator.

Resultater

- Elever fra kombinasjonsklassen som fullførte og besto vg1/vgs2 etter tre år var på litt over 90 %, mens innvandrere som fullfører vgs. for hele landet ligger på ca. 50 %.
- For alle elever på Thor Heyerdal vgs er gjennomføringen på 73,4 % for 2010-kullet mot landsgjennomsnittet på 72,5 %, en økning på 5,5 % i forhold til 2009-kullet.
- Har også gitt positive effekter i form av godt samarbeid i kommunen, for eksempel med barnevernet. For tiden er det veldig mange enslige mindreårige. Da får kombinasjonsklassen innspill fra barnevernet om hvordan de kan legge til rette for dem

Suksessfaktorer

- Felles forståelse om problematikk og enighet mellom skoleeiere i Larvik og Vestfold når det kommer til gjennomføringsmodell.
- God kompetanse blant lærerne i kombinasjonsklassen: Stiller krav til språk- og fagkunnskaper.

- Arbeidsfordeling: Kommunen har kompetanse på grunnskoleopplæring og bør stå for undervisningen og det faglige ansvaret. Fylket og videregående bør ha lokaler for undervisningen.
- Oppdage at man har overlappende målsetninger som kan realiseres sammen. Et slikt samarbeid mellom nivåer gjør også at fylket og kommunen føler eierskap til tiltaket og klargjorte ansvarsområder.
- Godt samarbeid mellom instanser og virksomheter: barnevernet, flyktningkontoret, skolen, voksenopplæring, videregående skole, PPT, psykisk helsetjenesten.
- Det er viktig at det brukes tid på å diskutere hvordan løsningen skal se ut i den enkelte kommunen før en setter i gang.

Vinner av Dronning Sonjas skolepris 2014:

<http://www.udir.no/globalassets/upload/laringsmiljo/skolepriser/junyens-begrunnelse---dronning-sonjas-skolepris-2014.pdf>

KONTAKTPERSON

Jan-Erik Nordrer – Kommunalsjef
Kultur og Oppvekst
jan-erik.norder@larvik.kommune.no

Øyvind Sørensen – Utdanningsdirektør
Vestfold fylkeskommune
oyvinds@vfk.no

TILTAK: Tøff kjærlighet – helhetlig arbeid ved bosetting av flyktninger

Formål med tiltaket

Styrke bosatte flyktningers muligheter i yrkes- og samfunnsliv, samt økonomisk selvstendighet.

Målgruppe for tiltaket

Bosatte flyktninger og familiegjenforente.

Interne samarbeidspartnere (dvs. i kommunen)

Barnevernet, flyktningetjenesten, eiendomstjenesten, NAV, barnehagene, grunnskolen, pedagogisk-psykologisk tjeneste, tolketjenesten, frivillige organisasjoner som Røde Kors (f. eks når det gjelder tilbud om leksehjelp).

Eksterne samarbeidspartnere

Norasonde (interkommunal bedrift) – i forbindelse med introduksjonsprogram og språkpraksis
Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) – i forbindelse med opplæring av ansatte i kommunen for å styrke kompetanse på migrasjon og tverrfaglig traumesensitiv oppfølging i kommunen

Hovedaktiviteter

Overordnet er det snakk om tre hovedtyper av tiltak:

- Bolig: Hjemmebesøk og opplæring av bo-kompetanse,
- Hele mennesket: Ulike kurs rettet mot helse og familie, bla ICDP-foreldreveiledning (International Child Development Programme). Program med fokus på å få fram egne ressurser i foreldreskapet, og som også har en kulturkomponent rettet mot oppdragelse av barn
- Arbeids- og utdanningsforberedelser i tillegg til introduksjonsordningen

Bruk av ICDP er sentralt i dette arbeidet. Konkret brukes ICDP til brobygging mellom foreldrenes oppdragerverdier og norske oppdragerverdier. I tillegg tilbys det helsekurs, hvor temaer som kulturforståelse, migrasjonsfasene, depresjon, enkel traumepsykologi og selvhjelpsmetoder tas opp. Kurs i depresjonsmestring, samlivskurs, arbeidstreningskurs, boligkurs og familieplanleggingskurs er andre eksempler på kurs som holdes.

Når det kommer til arbeidstrening og forberedelser tilbys blant annet leksehjelp. Både for de med et lavt norsknivå og barn. Har et mål om å få folk tidlig ut i praksis og tidlig ut i språkpraksis. Det er mye større motivasjon i det å anvende språket i praksis enn å sitte ved en pult.

Introduksjonsprogrammets ramme (37,5 timer i uka) gir rom for å ha en blanding av skole og praksisundervisning. Deltakerne kan for eksempel få praktiske tilbakemeldinger i jobb.

Flyktningtjenesten er i et eget hus som i utgangspunktet er et bolighus. Det er en fordel

fordi en unngår at tjenesten ikke ligger i et offentlig og mer upersonlig bygg.

Rælingen har også fondsavsetninger på overskudd av integreringstilskudd. Tanken bak fondet er å sikre at kommunen kan møte uforutsette fremtidige behov og komme tidligere inn med viktige tiltak. Det skal også sikre at midlene ikke omdirigeres til andre budsjettposter og at man dermed holder trykket oppe på integrering. Det er nødvendig å sette inn nok ressurser tidlig for å kunne få et overskudd.

Rælingens integrerings- og bosettingsarbeid har blitt betegnet som «tøff kjærlighet» fordi det handler om å forstå den enkelt samtidig som den opplever selvstendigjøring. Ved hjelp av ICDP-kurs gjøres flyktninger bevisst på sine egne utfordringer og ferdigheter. Samtidig vil Rælingen tilby tjenester som gjør at flyktninger får brukt disse ferdighetene, får troen på seg selv og dermed blir i stand til å mestre sin egen integrering i et nytt land.

Lenke til ICDP Norge sine hjemmesider:
<http://www.icdp.no/om-icdp>

Se innslag om kommunens arbeid med flyktninger
<https://www.youtube.com/watch?v=nQE-IEN-P0nw>

Finansiering

Primært ved hjelp av bosettingsmidler.

Resultater

I følge kommunen selv har de oppnådd følgende:

- «Vi har to år på rad med 100 % andel over i ordinært arbeid eller utdanning etter introduksjonsprogrammet. Det betyr ikke nødvendigvis 100 % fast jobb men at man fyller de kravene IMDi setter. Vi blir ofte henvist til som eksempel på inkluderings samarbeid»
- «Flyktninge- og inkluderings-tjenesten har siden 2005 hatt et gjennomsnittlig resultat langt over statlig målsetting på 55 % deltakere i introduksjonsprogrammet som går over i jobb eller videregående utdanning etter endt programperiode. For 2013 var tallet 86 %, noe som var best i Akershus og 4 best i landet»
- Siden 2005 hatt et gjennomsnittlig resultat langt over statlig målsetting på 55 % deltakere i introduksjonsprogrammet som går over i jobb eller utdanning.

Suksessfaktorer

- Bruk av ICDP-programmet på tvers av ulike kommunale tjenester gir «felles språk» og forståelse for migrasjonsutfordringer.
- Tøff kjærlighet: Få flyktninger til å innse sine egne ferdigheter og kvaliteter og gjør dem bedre egnet til å klare seg selv.
- Fondsavsetninger gjør Rælingen mer tilpassningsdyktige og gir dem muligheten til å sette inn tiltak tidligere.

KONTAKTPERSON

Brynhild Belsom – Enhetsleder Familie og helse.
brynhild.belsom@ralingen.kommune.no

TILTAK: Trondheim kommune og Kolstad Fotball i samarbeid om inkludering og integrering

Bakgrunn og formål

Områdeprogrammet i Saupstad-Kolstad har sin bakgrunn i bydelens resultat på levekårsundersøkelser. De største utfordringene knytter seg til levekårsmessige forhold, læringsmiljø og læringsresultater ved skolene, demografi og sosiale og fysiske forhold.

Områdeprogrammet er Bystyrets og statens omfattende program med mange satsinger og tiltak i bydelen. Kolstad Fotball er en av flere viktige samarbeidspartnere når det gjelder arbeidet med inkludering og integrering.

Målgruppe for tiltaket

Innbyggere i bydelen Saupstad-Kolstad.

Interne samarbeidspartnere

Idrett og friluft, rådmannens stab, områdekontoret for områdeløft Saupstad-Kolstad, NAV, skoler og barnehager i bydelen.

Eksterne samarbeidspartnere

Kolstad Fotball, lokalt næringsliv, Trondheim idrettsråd og lag og foreninger i bydelen.

Hovedaktiviteter

Områdeprogrammet gjennomføres på bakgrunn av et bredt kartleggings- og medvirkningsarbeid i bydelen. Målet er blant annet at bydelen skal være inkluderende med gode møteplasser og mulighet for deltakelse, og det skal være en bydel som fremmer livskvalitet og helse. I denne sammenheng er Kolstad Fotball en viktig bidragsyter.

Lenke til Trondheim kommunes hjemmesider om områdeløft Saupstad-Kolstad:

<http://www.trondheim.kommune.no/content/1117752948/Barn-og-unges-kompetanse>

Kolstad Fotball har en målsetting om at alle lag skal avslutte sesongen med flere spillere enn man startet med. Kolstad Fotball har ca. 400 aktive spillere. 58 % av dem har flerkulturell bakgrunn. Med fotballen som verktøy arbeider idrettslaget for å bygge et best mulig fellesskap. Aktiviteter i bydelen som Kolstad Fotball står bak:

- Etter skoletid i klubbhuset to ganger i uken.

Gratis leksehjelp og fysisk aktivitet – fokus på hvordan vi oppfører oss mot hverandre. Varmt måltid. For 5.–7. trinn.

- Kolstad Fotball leverer ukentlig en time fysisk aktivitet etter allidrett-prinsippet til 200 barn i barnehage/og skole.
- Utlånssentral med friluftsutstyr (i samarbeid med Trondheim Kommune). Barn og familier kan gratis låne kanoer, lavvo, telt, ski, skøyter m.m. Utlånet skjer via klubbhuset.
- Fotball for utviklingshemmede.
- Familiearrangement til bydelens beboere i Husebyhallen på nasjonaldagen.
- Fargerik idrett: En fartsfylt dag med forskjellige idretter som alle ungene på Kolstad/Saupstad barneskole og Huseby ungdomsskole deltar på.
- Blokkrock - bydelsfestival over to dager med konserter og familiearrangement.

Lenke til Kolstad Fotballs hjemmeside:
<http://www.kolstad-fotball.no/portal/theme/organization/main.do?siteId=229>

Finansiering

- Midler fra flere nasjonale satsninger som Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet forvalter (Kolstad Fotball mottar andel av Trondheim kommunes tilførte midler).
- Tilskudd fra Trondheim kommune til drift av utlånssentralen.

- Via Idrettsrådet i Trondheim mottar Kolstad Fotball tilskudd fra ordningen «Inkludering i IL i Trondheim».
- Kolstad Fotball leier grunn til sitt fotballanlegg vederlagsfritt, og mottar kommunalt tilskudd og kommunal garanti for fotballbaneanleggene.

Resultater

Flere engasjerer seg i sportslig og kulturell aktivitet enn hva som ellers ville vært tilfellet.

Barn og unge styrker sine sosiale ferdigheter.

Suksessfaktorer

- Kommunen inviterer lag og foreninger til å delta i prosjekter i regi av områdeprogrammet – aktiv medvirkning og involvering i ressursgrupper for utvikling av bydelen
- Verdsetting av det gode integreringsarbeidet som idretten gjør, blant annet gjennom bevilgningen til idrettsrådet
- Formalisering av samarbeidet mellom kommune og idrettslag – prosjektavtale
- Aktivitet som favner bredere enn det sportslige
- Fokus på den sosiale profitten – betydningen av at så mange som mulig deltar
- Kvalitet i det sportslige opplegget
- La barn og unge slippe til med side ideer

KONTAKTPERSON

Ola By Rise – Kommunaldirektør for kultur og næring
ola.by.rise@trondheim.kommune.no

Hilde Våbenø Markussen – Programleder Områdeløft Saupstad-Kolstad, Rådmannens fagstab.
hilde.markussen@trondheim.kommune.no

TILTAK: Tospråklige barnehageassistenter

Formål med tiltaket

- Hjelp barn og foreldre med innvandrerbakgrunn med å lære norsk, få en god språkutvikling.
- Bidra til god bosetning og integrering i kommunen.

Målgruppe for tiltaket

- Barn og foreldre med av innvandrerbakgrunn som har behov for å utvikle norsken sin.
- Innvandrere i introduksjonsprogrammet og andre tospråklige som vil jobbe i barnehagen.

Interne samarbeidspartnere (dvs. i kommunen)

NAV, asylmottaket, innvandringscenteret, PPT, helsestasjonen, skolen.

Eksterne samarbeidspartnere

Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO).

Hovedaktiviteter

Flora kommune har hatt asylmottak i over 15 år. En utfordring har vært at barnehagene opplevde kommunikasjonsutfordringer med innvandrerforeldre. Foreldrene var ikke vant med det norske barnehage tilbudet og hadde utfordringer

med å lære seg norsk. Dette gjorde det blant annet vanskelig for barnehageansatte å formidle hvordan barna hadde det hos dem uten å bruke tolk som var dyrt og tungvint.

Flora løste dette ved å ta inn tospråklige assistenter i barnehagene. De har nå 10 % lønns-tilskudd for hvert tospråklig barn som går i den enkelte barnehage. Flora har også utviklet et samarbeid med NAV og innvandringscenteret som har ansvar for opplæring. I dette samarbeidet gis deltakere av introduksjonsprogrammet muligheten til å ta språkpraksis i barnehagene.

Fordi NAV, barnehagene og innvandrersenteret har et godt samarbeid kan barnehagene fungere som gunstige arbeidstreningsarenaer. De som får tilbud om praksisplass i barnehagen blir tilknyttet en pedagogisk leder eller assistent som veileder den enkelte. I tillegg deltar praksistaker på alle base- og planleggingsmøter, noe som skal sikre at arbeidstaker kommer raskere inn i rutiner.

Det tar litt tid før de blir kjent med barnehagesystemet og at de føler de gjør de rette tingene. Når dette er på plass er de tospråklige assis-

tentene en nyttig ressurs fordi det er lettere for barna å lære seg norsk hvis du har et godt morsmål som utgangspunkt.

Et godt resultat av denne satsningen er prosjektet «å forstå verda på eige språk», der en rekke eventyr har blitt oversatt til de ulike morsmålene til barna. Godt morsmål gir støtte til læring av norsk og gjør det lettere for barna å knekke lesekode.

Se blant annet barnehagestyrer Merete Moe i Krokane barnehage fortelle om sine erfaringer med tospråklige assistenter:

<https://youtu.be/21p05osWi8E?t=324>

Finansiering

- Ordningen er finansiert gjennom ordinær drift. Ordningen med 10 % lønnstilskudd per tospråklig barn er også noe som har eksistert lenge.
- I tidlig fase på 90-tallet ble det gjort bruk av statlige øremerkede midler til språkstimulerende tiltak.
- Fylkeskommunen Sogn og Fjordane og Norsk kulturråd delfinansierte prosjektet «Å forstå verda på eige språk»

Resultater

- Tospråklig barnehageassistenter får god praksiserfaring. De får også en tilhørighet gjennom jobben og sine kolleger og blir dypere integrert inn i samfunnet

- Positiv sammenheng mellom god morsmålsundervisning og vellykket norsk språklæring og norskspråklig faglæring.
- Bedre integrering av minoritetsforeldre i samfunnet.

Suksessfaktorer

- Kommunen har satset på tospråklige assistenter i lengre tid og det er tydelig forankret i politisk ledelse gjennom vedtak.
- Utbredt legitimitet både administrativt og politisk og faglig om at dette er veien å gå.
- Det som er viktig er at personalet og de tospråklige assistentene får tid på seg. Finne løsninger for hver enkelt barnehage. Det krever tid og veiledning.
- Ha en innstilling som ser den langsiktige nytten. Ressurskrevende, men verdifullt.
- Viktig å se muligheter og ikke bare utfordringer. Det må være en viss vilje til for å gjennomføre i praksis.
- En viss migrasjonsfaglig kompetanse i kommunen som gjør at flere forstår utfordringene er også viktig. For eksempel slik at NAV kan fungere som mellomledd i introduksjonskurs og praksis i barnehagen.

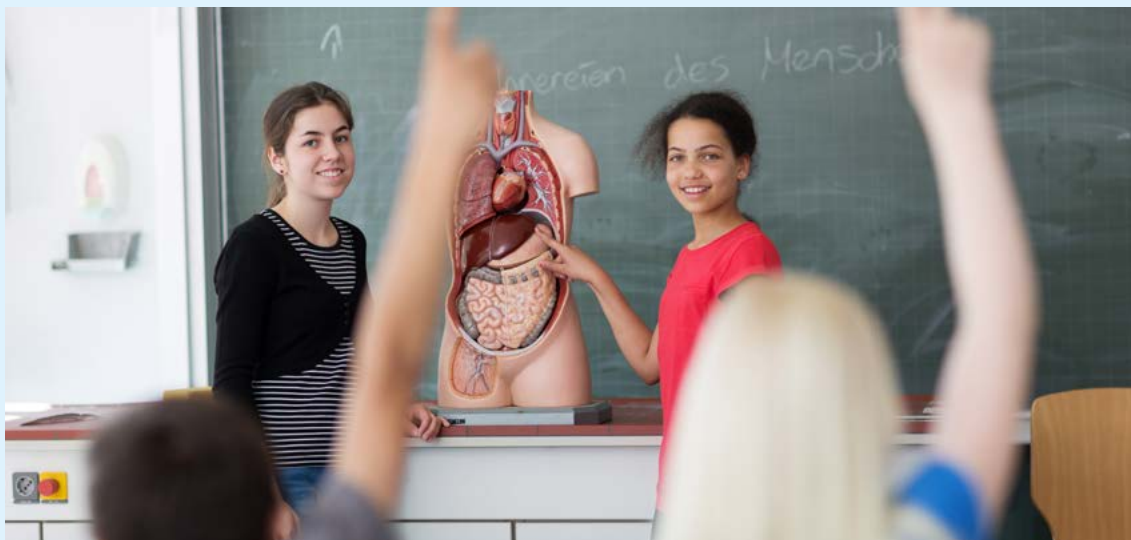

KONTAKTPERSON

Terje Heggheim - Rådmann
raadmannen@flora.kommune.no

Merete Moe – Barnehagestyrer,
Krokane barnehage.
merete.moe@flora.kommune.no

TILTAK: Bosetting av flyktninger og aktiv bruk av språkopplæring og arbeidstrening for å få dette til

Bakgrunn og formål

Grimstad kommune anser bosetting av flyktninger som et samfunnsansvar. Målsetningen med innsatsen er å få flyktingene tidligst mulig ut i praksis, for å snakke norsk og lære mer om norsk arbeidsliv.

Økt tilstrømning av flyktninger i 2015 gjorde det nødvendig i intensivere arbeidet og ytterligere forbedre tiltak som kommunen har erfart virker.

Målgruppe for tiltaket

Innvandrere og flyktninger med permanent oppholdstillatelse.

Interne samarbeidspartnere (dvs. i kommunen)

NAV Grimstad, flyktingtjenesten og voksenopplæringen.

Eksterne samarbeidspartnere

Lokalt næringsliv.

Hovedaktiviteter

Grimstad kommune jobber etter prinsippet om at hele kommunen tar imot nye innbyggere. For å kunne bosette et økende antall flyktninger, satser kommunen på bruk av private utleiere. Kommunen ser på kontakten mellom private utleiere og flyktninger som en mulighet for relasjonsbygging og nettverk. Kommunen vurderer avtalt selvbosetting som en mulighet til å la flyktninger, som har nettverk og evne til å finne bolig på egenhånd, ta grep om eget liv. NAV Grimstad prioriterer å bruke mye tid på å skape gode relasjoner til arbeidsgivere. Dette gjør de ved grundig forberedelse og tett oppfølging av deltakerne i praksis, samt dialog med arbeidsgivere om hva de ønsker og hva som er viktig for dem.

Sentralt i bosettingsarbeidet står utdanningsmuligheter og arbeidsrettete kvalifiseringsløp. Det legges vekt på at samtlige deltakere i introduksjonsprogrammet skal tidlig ut i praksis for

å snakke norsk og lære om norsk arbeidsliv. Kommunene vurderer også praksisplassene som arenaer for å få norsk nettverk, arbeids-erfaring og muligheter for fast jobb.

Grimstad kommune har gjennom NAV Grimstad, voksenopplæring og flykningtjenesten formet et introduksjonsprogram som kombinerer skolerettet og arbeidsrettet integrering. Målet er at deltakerne får grunnleggende opplæring, og raskt får anvendt norsk i en arbeidssituasjon. I løpet av de første seks månedene etter påbegynt introduksjonsprogram skal alle deltakere ut på en arbeidsplass. Målet med å være i språkpraksis er først og fremst å øke nivået i norsk muntlig, samtidig som det gir norsk nettverk, arbeidserfaring og mulighet for senere jobb ved arbeidsplassen. Dette er ikke bare gunstig for personer som går et arbeidsrettet program, men det er også nødvendig for deltakere som trenger finansiering til videre utdanning gjennom en ekstrajobb.

Finansiering

Tiltaket blir i hovedsak finansiert av det Grimstad kommune har fått av staten til å arbeide med flykninger. Det er et langsiktig arbeid hvor kostnadene varierer fra år til år, men finansieringen fra staten fordeles da heller over disse årene. For deltakere som vil kreve ekstra oppfølging av arbeidsplassen, bruker NAV Grimstad ekstratilskudd fra IMDi for å kjøpe tiltaksplasser i vernede bedrifter eller tiltaksarrangører NAV har en avtale med fra før.

Resultater

Over 80 % av deltakerne går til arbeid eller utdanning etter endt introduksjonsprogram.

Suksessfaktorer

- Politikere som ønsker å ta imot flykninger og som legger til rette for dette gjennom sine prioriteringer.
- Flyktingarbeid som er rettferdig, men samtidig innenfor bestemte rammer – gi omsorg, men samtidig stille krav.
- Det drives flyktingarbeid i hele organisasjonen. Dedikerte medarbeidere i mange ulike ledd av skolesystemet: barnehagene, helse-tjenesten, barnevernet, frivillige organisasjoner og andre gjør at integreringsarbeidet «alltid» er i fokus.
- Å være åpne, tilgjengelig og ubyråkratiske i kontakten med utleiery – det skaper tillit som både utleiery og leietagere nyter godt av.
- Et godt og tett samarbeid mellom NAV Grimstad, flykningtjenesten og voksenopplæringen gjør at deltakerne av introduksjonsprogrammet får riktig hjelp til riktig tid.
- Når deltakere starter i praksis, er NAV tett på og følger opp bedriften. Evne til å endre kurs om noe ikke fungerer er avgjørende for å lykkes.

Grimstad vant bosettingsprisen 2015

<http://www.imdi.no/om-imdi/aktuelt-na/grimstad-vant-bosettingsprisen-2015/>

KONTAKTPERSON

Bjørn Kristian Pedersen – kommunalsjef kultur- og oppvekst
bjorn.kristian.pedersen@grimstad.kommune.no

Arbeid: Et arbeidsliv med plass til alle

De negative økonomiske konsekvensene av å stå utenfor arbeidsmarkedet er godt dokumentert, både for individ og samfunn. I tillegg har deltakelse i arbeidsliv stor betydning for trivsel og tilhørighet. Undersøkelser viser at personer med nedsatt funksjonsevne føler seg mer ensomme enn andre og at utenforskap i denne gruppen starter allerede i barneskolen. Manglende deltakelse i arbeidslivet bidrar til å forsterke følelsen av å være annerledes og ofte marginalisert, noe som kan bidra til å forverre både helsetilstand og funksjonsnivå.

Unge uten utdanning har både større problemer med å komme inn på arbeidsmarkedet og å stå i arbeid. De tjener også mindre enn jevnaldrende som har fullført utdanning. Konsekvensene av manglende

eller lav arbeidsdeltakelse er blant annet dårligere mulighet for økonomisk selvforsørgelse. Dette betyr både økt belastning på offentlige trygde- og stønadssystemer, men også dårligere forutsetninger for den enkelte når det gjelder deltakelse i samfunnet og problemer med å etablere seg på boligmarkedet.

GODE GREP OG FELLESNEVNERE

En grunnholdning i de fleste tiltakene under dette temaet er at arbeid og aktivitet er positivt og helsefremmende. Tiltakene som presenteres har ulik innretning, men stikkord for noen av dem er aktivitetsplikt og tydelig forbindelse mellom plikt og rettighet.

Fellesnevnerne i eksemplene er:

- Økonomiske incitamentter knyttet til del-

”

En grunnholdning i de fleste tiltakene er at arbeid og aktivitet er positivt og helsefremmende. Stikkord er aktiviseringsplikt og tydelig forbindelse mellom plikt og rettighet.

takelse – ugyldig fravær får økonomiske konsekvenser

- Arbeidspraksis som avklaringsarena – deltakerne får både prøvd ut arbeidsevne og arbeidspreferanser
- Tett samarbeid med lokale arbeidsgivere – både i og utenfor kommunen

EKSEMPLER FRA KOMMUNENE

Både NAV Drammen og NAV Fredrikstad illustrerer hvordan aktivitetsplikt for mot-takere av sosialhjelp kan foregå i praksis – i egen regi eller i samarbeid med andre. Aktivitetene som utføres har et dobbelt formål: De bidrar til å løse forefallende oppgaver som ellers ikke hadde blitt gjort, samtidig som de er en arena for avklaring og utprøving av fremtidige muligheter på arbeidsmarkedet. Tiltaket i Nittedal har et større fokus på de helsemessige gevinstene av arbeid/aktivitet, men fungerer også som en avklaringsarena med tanke på deltakelse i ordinært arbeidsliv. «Menn i helse» startet opprinnelig som et tiltak for å rekruttere flere menn til helseyrkene, men har i Trondheim utviklet seg til og også bli et tiltak for å avhjelpe arbeidsledighet. Eksemplet fra Lillehammer er tett knyttet til integrering og erkjennelsen av at tilegnelse av norskkunnskaper ikke alltid fungerer best på skolebenken. Her er tett samarbeid med lokale arbeidsgivere et suksesskriterium.

TILTAK: Aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere i samarbeid med Kirkens Bymisjon i Drammen

Bakgrunn og formål med tiltaket

Rundt 2013 opplevde NAV Drammen en kraftig vekst blant unge som søkte om sosialhjelp. De ble raskt interessert i å undersøke muligheter for å vurdere aktivitetsplikt i lovverket. NAV Drammen utviklet et konsept hvor personer som sosialhjelp skulle få arbeidsoppgaver gjennom Kirkens Bymisjon sin virksomhet med ordinær arbeidsplassoppgaver herunder vaktmesterarbeid, sykkelreparasjon, kafé- og kantinedrift. Tilbudet gjelder nå alle fordi nedgangen av primært unge sosialhjelpsøkere ble drastisk redusert.

Formålet er aktivisering og arbeidstrening for sosialhjelpsmottakere; avklare den enkeltes situasjon, ressurser og arbeidsmuligheter.

Målgruppe for tiltaket

For alle som mottar sosialhjelp og som er i stand til å møte på tiltak.

Interne samarbeidspartnere (dvs. i kommunen)

- Kirkens Bymisjon
- Jobbservice (NAV Drammen sin markedsavdeling)
- Ungdomstorget

Hovedaktiviteter

NAV drar fordel av Kirkens Bymisjons erfaring på området som blant annet gjennomfører individuelle kartlegginger av deltakerne og vurderer egnethet for videre praksisplass og muligheter for ordinært arbeid.

I dag har NAV utvidet tilbudet for alle som mottar sosialhjelp. Dette er både fordi de har opplevd en nedgang blant unge sosialhjelpsøkere, men også fordi det er viktig å satse på så bred gruppe som mulig.

Se nettartikkel på NRK.no:

<https://www.nrk.no/buskerud/sparte-millioner-pa-a-fa-unge-opp-om-morran-1.12607442>

Finansiering

Betaler Kirkens Bymisjon for antall tiltaksplasser innen for budsjetttrimmen.

Resultater

- Selv om tiltaket er utvidet til å gjelde alle sosialhjelpsmottakere, tyder resultater og evaluering på at tiltaket har størst effekt på unge med stor risiko for å motta sosialhjelp. Dette har blant annet vist seg som en nedgang i nye unge sosialhjelpsmottakere.
- De aller fleste går videre til enten jobb eller utdanning. Noen går over i andre tiltak i praksisplass/arbeidspraksis i regi av NAV.

Suksessfaktorer

- Daglig dialog med Kirkens Bymisjon, fanger opp dem som ikke møter opp.
- Økonomisk incitament: Tett forbindelse mellom oppmøte/deltakelse og utbetaling av sosialhjelp på ukesbasis; sanksjoner på dagen hvis ugyldig fravær har effekt.
- Den enkelte opplever «empowerment» gjennom å bli ansvarliggjort overfor sin egen vei ut i arbeidslivet. Samtidig skal NAV bistå med underveis med blant annet individuell tilpassing av arbeidsoppgaver.

Faksimile fra Dagens Næringsliv, 6. oktober 2015.

KONTAKTPERSON

Katrine Christiansen – Nestleder NAV Drammen
katrine.christiansen@nav.no

TILTAK: Aktivitetsplikt i arbeidsgruppen «innsatsgjengen» i Fredrikstad kommune

Bakgrunn og formål med tiltaket

Fredrikstad opplevde en kraftig økning i inngangen til sosialmottak blant unge. Økningen stod ikke i forhold til økning i akutt behov for sosialhjelp. NAV Fredrikstad benyttet dermed muligheten til å utvikle en egen arbeidsgruppe, både for å sende klare signaler om hva NAV forventer av brukere og som forberedelse for aktivitetsplikten.

Formålet er avklaring, aktivisering og arbeidstrening for mottakere av sosialhjelp; forhindre «naving».

Målgruppe for tiltaket

Mottakere av økonomisk sosialhjelp som ikke kan nyttiggjøre seg av de statlige tiltakene.

Interne samarbeidspartnere (dvs. i kommunen)

Ulike virksomheter i Fredrikstad kommune som melder inn arbeidsoppgaver til «Arbeidssentralen».

Eksterne samarbeidspartnere

Fastleger, psykologer, arbeidsrådgivningskontoret (ARK), bemanningsselskaper, rustjenesten.

Hovedaktiviteter

Arbeidsgruppen «Innsatsgjengen» ledes av arbeidsledere fra NAV som jobber sammen med og følger opp deltakere i reelle ordinære arbeidsoppgaver som de ulike virksomhetene i kommunen tilbyr. «Innsatsgjengen» er en gunstig arbeidstreningarena for å kartlegge deltakeres motivasjon, egenskaper og personlige bakgrunn.

Arbeidsgruppen tar på seg vedlikeholdsoppgaver, forefallende arbeid og øvrige praktiske arbeidsoppgaver i kommunale virksomheter som ellers ikke ville ha blitt utført, slik som rydding, feiing mv. Oppgavene som utføres skal ikke fortrenge ordinært arbeid/vedlikehold.

Innsatsgjengen fasiliteter også jobbsøkningsaktiviteter hver onsdag og har planer om å etablere eget jobbsøkerverksted med PC-er i samme lokaler.

Finansiering

Via det ordinære NAV-systemet.

Resultater

Iht. rapport fra tiltaket 2015 er følgende oppnådd:

- Av de som avsluttes i Innsatsgjengen går 101 til lønnet arbeid og blir selvhjulpne økonomisk, dette utgjør 23 % av deltakerne.
- Markant nedgang i antall nye sosialhjelpssøkere i NAV Fredrikstad i perioden 2013-2015; en reduksjon på 37 %, fra et snitt på 98 nye søkere i 2013 til et snitt på 62 nye søkere i 2015. Antall nye unge sosialhjelpssøkere er mer enn halvert og andelen unge av det totale antallet nye søkere går også ned.

Suksessfaktorer

- Tydelig økonomisk incitament til deltakelse: Direkte forbindelse mellom deltakelse/oppmøte og utbetaling på ukentlig basis fremmer aktivitet, og hindrer grunnløse søknader om sosialhjelp.
- Tiltak som avklaring: Arbeidstrening fungerer både som avklaring av arbeidsevne/-muligheter og forberedelse til deltakelse i ordinært arbeid, evt. via praksisplass. Rask og grundig avklaring av deltakere bidrar til bedre tilpasset tilbud til den enkelte, enten i form av tilpassing av oppgaver innenfor rammen av «Innsatsgjengen», evt. overføring til annet tiltak/annen ytelse.
- God dialog med lokale samarbeidspartnere: Tett kontakt med øvrige kommunale virksomheter for å identifisere arbeidsoppgaver og knyttet kontakt med lokalt arbeidsmarked.

KONTAKTPERSON

Lise Mette Paulsen – konstituert leder NAV-Fredrikstad.

Lise.Mette.Paulsen@nav.no

TILTAK: Varig tilrettelagt arbeid for unge uføre

Bakgrunn og formål med tiltaket

Nittedal kommune har over lengre tid opplevd høye nivåer av unge som søker eller mottar sosialhjelp, i tillegg til høyt frafall på videregående skoler. De har også en høy andel unge uføre med forskjellige fysiske eller psykiske funksjonsnedsettelse.

For å gjøre noe med denne utfordringen har Nittedal kommune, i tillegg til å sette i gang tiltak rettet mot unge i faresonen for å falle utenfor, inngått en intensjonsavtale med NAV om 10 plasser på varig tilrettelagt arbeid (VTA) for unge med funksjonsnedsettelse.

Formål:

- Overordnet målsetning om å aktivisere unge uføre.
- Vil legge til rette for at unge uføre for muligheter på lik linje med andre til å få arbeids erfaring og muligheter til å komme seg i jobb.
- Endelig målsetting om å gjøre unge uføre så selvstendig som mulig, økonomisk og sosialt.

Målgruppe for tiltaket

Personer, særlig unge, som for kortere eller lengre perioder har problemer med å tilpasse seg ordinært arbeid.

Interne samarbeidspartnere (dvs. i kommunen)

NAV, Miljøhuset Gnisten AS, enhet for mangfold og inkludering, enhet for helse, tildelingskontoret.

Eksterne samarbeidspartnere

Bedrifter som tilbyr varig tilrettelagt arbeid.

Hovedaktiviteter

Kommunen har ansvar for 10 plasser på varig tilrettelagt arbeid (VTA) for unge med funksjonsnedsettelse. Disse vil gjennom en kartleggingsprosess kunne få tilbud til VTA i ordinær bedrift, i miljøhuset Gnisten, som også tilbyr arbeidspraksis i skjermet virksomhet (APS). Til slutt har kommunen også et tilbud om dagsenter med faste plasser for de som har veldig liten arbeids evne. Der er målet heller aktivitet enn jobb.

Et av de unike elementene i kommunens tiltak er at de har ansatt to personer som har ansvar for å følge opp brukere som får tilbud om VTA i ordinær bedrift eller i miljøhuset Gnisten. Dette fremheves som noe av det viktigste ved kommunens tilbud. Det handler om å legge til rette for at personer som ellers ville ha utfordringer i ordinær bedrift får muligheter til å delta i samfunnet på lik linje med andre. Det innebærer at kommunenes oppfølgere avlaster bedrifter i form av arbeidstid og ressurser på å legge til rette for den enkelte. Oppfølgerne fungerer også som koordinator og holder i alle trådene ut mot alle instanser som har kontakt med den enkelte.

Filosofien bak Nittedals satsning på unge og uføre har bakgrunn i en tanke om at aktivitet og jobb skaper meningsfulle hverdager og grunnlag for en bedre helse. Kommunen ser det også som viktig å praktisere kan-regelen av aktivitetsplikten, det vil si de bruker sitt eget handlingsrom aktivt for å finne gode løsninger både for kommunen og den enkelte.

Se innslag fra Kommunalpolitisk Toppmøte 2016:

<https://www.youtube.com/watch?v=PTbnPaW9wSI>

Finansiering

- Tiltakene har bakgrunn i politiske vedtak og finansieres som ordinær drift innenfor rammebudsjettet.
- NAV og kommunen har en intensjonsavtale hvor kommunen finansierer 10 VTA plasser innenfor NAV sitt VTA-tilbud. Oppfølging finansieres også av kommunen.

Resultater

- Veldig lite sykefravær, flere blir i jobb, flere blir aktivisert. Bedre helse.
- Det å komme ut og ha meningsfull aktivitet vil på sikt gi mindre behov for andre tjenester. Går du hjemme hele dagen, kan det på sikt medføre behov for mer hjelp eller psykiske ustabiliteter. Det å være i aktivitet forebygger mye av dette. Mange med nedsatt funksjons- evne er spesielt utsatt for psykiske lidelser.

Suksessfaktorer

- En viktig suksessfaktor er å kunne tenke forebyggende og tenke langsiktig nytteeffekt.
- Viktig at man ikke er redd for å prøve å gi personer med nedsatt funksjon tilbud om jobb i ordinær bedrift.
- Å gjøre noen selvstendig må bygge på tett oppfølging og skreddersydd tiltak og tilbud.

KONTAKTPERSON

Hanne Skjemstad – Enhetsleder mangfold og inkludering

Hanne.Skjemstad@nittedal.kommune.no

TILTAK: Rekruttering og kvalifisering av menn utenfor arbeidslivet til helsearbeid

Formål med tiltaket

- Øke andelen menn i helsearbeid
- Rekruttere flere menn til å ta fagbrev som helsefagarbeider
- Få menn ut av utenforskap og inn i arbeid.

Målgruppe for tiltaket

Menn mellom 25-55 år som mottar egnet ytelse fra NAV.

Interne samarbeidspartnere (dvs. i kommunen)

Trondheim kommune v/ helse og velferdstjenesten.

Eksterne samarbeidspartnere

Lokale NAV-kontor. Fylkesledd i NAV. Fylkeskommunen, fylkesmannen, Helsedirektoratet, KS.

Hovedaktiviteter

«Menn i helse» samarbeider med lokale NAV-kontor for å identifisere og rekruttere

mulige kandidater basert på deres portefølje. Kandidater må de gjennom intervju og utvelgesprosess med NAV, personer fra kommunen, avdelingsledere og fagledere fra sykehjem, i tillegg til representanter fra fagforbund. Det kan være personer som har stått uten jobb lenge og det kan være personer med situasjonsbestemt arbeidsløshet som kvalifiseres fra et yrke til et annet.

De som blir rekruttert deltar på en 12-ukers helserekruitt-periode. Der er formålet å gi konkret førstehåndserfaring med helsearbeid for å se om den enkelte synes dette var noe for dem. Denne perioden foregår på sykehjem hvor de mottar undervisning og veiledning underveis.

Etter endt periode som helserekruitt gjennomføres det arbeidsmarkedskurs (AMO) arrangert av NAV basert på vg1 og vg2 i helsearbeid. Det er 2 år med skole komprimert til 1 år. Til slutt legger menn i helse og NAV til rette for lærlingperioder. Ønsket at deltakerne i siste instans skal ønske seg og gjøre seg fortjent til fast jobb.

Menn i helse er en forutsigbar og avklart plan for tilbakeføring til arbeidslivet og for å øke andel menn i helsearbeid.

En del av målet er å engasjere og inspirere menn til å jobbe i helseyrkene. Behovet for tilpasning i de ulike kommunene har vært stort og selve gjennomføringen av denne modellen er derfor noe ulik fra sted til sted. Tiltaket har også spredt seg fra et prosjekt i Trondheim kommune til å bli iverksatt i en rekke kommuner innenfor ni fylker.

To av de viktigste elementene i «menn i helse» er 1) å undersøke om en egenopplevd praksisperiode i seg selv har en rekrutterende effekt. 2) å nyttiggjøre seg av eksisterende instanser og ressurser til å lage et målrettet opplegg for tilbakeføring i arbeidslivet. Det vil si å dra fordel av eksisterende ansvarsforhold som fylkeskommunens ansvar for lærlinger med rett til opplæring, NAV sin portefølje og ressurser for å få folk i arbeid og helsesektorens fagkompetanse og behov for større rekrutteringsgrunnlag. Menn i helse er ikke et program basert på avvik eller disposisjoner fra lovverk. Det utnytter potensiale som allerede eksisterer mellom lokale og regionale instanser til å sette folk i arbeid.

Les mer på deres nettsted:
<http://mennihelse.no/>

Se innslag fra Kommunalpolitisk Toppmøte:
<https://www.youtube.com/watch?v=PTbnPaW9wSI>

Finansiering

- Deltakende fylker finansierer Fylkesmannen en 50 % stilling som fylkeskoordinator ansatt i kommunen til å koordinere og drifte det lokale arbeidet.
- Lokale NAV-kontor beslutter innkjøp av AMO-kurs om helsefagopplæring.
- Nasjonalt får Menn i helse midler over statsbudsjettet. 4 mill. hvert år siden 2014. De midlene går til å kvalitetssikre arbeidet i eksisterende programkommuner og imple-

- mentering i nye.
- Det søkes årlig tildeling.

Resultater

- Det offisielle måltallet er antall menn som tar fagbrev innen helsearbeiderfaget.
 - I 2015 var det 42 menn som har fullført utdanningen og tatt fagbrev.
 - Av disse 42 er det 38 som har blitt ansatt som helsefagarbeider i helse- og omsorgstjenestene.
- Et vesentlig poeng er at de ikke lenger er ytelsesmottakere i Nav, men selvstendige skattebetalende arbeidstakere med en jobb å leve av.
- En suksess for Menn i helse som prosjekt er at Trondheim som første kommune implementerte Menn i helse i kommunal drift fra 2016. Det er også målsettingen for andre kommuner.

Suksessfaktorer

- Tillit fra ledelsen i Trondheim kommune i en utviklingsfase. Handlingsrom og at det er lov å gjøre feil fremheves som veldig viktig.
- Stå på-vilje. Se muligheter i stedet for utfordringer.
- Eierforhold mellom deltakerne og programmet. Det å skape prestisje har vært en suksessfaktor.
- At Menn i helse har fått flere støttespillere som har fremsnakket prosjektet har vært en viktig del av suksessen.
- At Menn i helse har kunne skape en merkevare.

KONTAKTPERSON

Frode Rønsberg – nasjonal koordinator Menn i helse.
frode.ronsberg@trondheim.kommune.no

TILTAK: Flyktninger i jobb fra dag én

Bakgrunn og formål

Bakgrunnen for satsingen er en målsetning om å øke andel deltakere som går ut i arbeid eller utdanning etter endt introduksjonsprogram.

Målgruppe for tiltaket

Innvandrere og flyktninger med permanent oppholdstillatelse.

Interne samarbeidspartnere (dvs. i kommunen)

Lillehammer læringscenter – kommunalt læringscenter som gir opplæring til voksne som har rettigheter etter Introduksjonsloven og Opplæringsloven.

Eksterne samarbeidspartnere

Quality Hotel & Resort Hafjell, Innlandsvaskeriet Biri, Lillehammer Helsehus, Lipro, Gjenbruket, ISS.

Hovedaktiviteter

Lillehammer har utarbeidet sin egen modell for

kvalifisering av flyktninger med lav eller ingen utdanningsbakgrunn til arbeid. En viktig del av arbeidet med å tilby flere deltakere arbeidsrettede kvalifiseringsløp har vært endring av holdninger blant både personalet ved læringscenteret og elever/flyktninger selv.

Sentralt i modellen står arbeidsrettet tilnærming til norskopplæring hvor flyktninger med oppholdstillatelse lærer norsk mens de er i arbeid. Mange av flyktingene som kommer har lite skolegang fra hjemlandet og det er derfor ikke noe som tilsier at skolebenken er beste sted for flyktingen å lære seg om norsk språk og kultur. Ved å ta med flyktingene ut på arbeidsplassen får de både treffe folk som snakker norsk, gjort nyttig arbeid, lært norsk og vist seg fram for framtidige arbeidsgivere.

Introduksjonsprogrammet varer i to år og de får i denne perioden daglig norskopplæring på arbeidsplassen hvor en lærer fra læringscenteret

teret er med ut på arbeidsplassen for å holde norskopplæring. I dag er det blant annet hotell og helsehus som har tilbudt plasser for deltakere på introduksjonsprogrammet. Det jobbes kontinuerlig fra læringscenteret med å finne utplasseringsplasser.

Se film fra om integreringsarbeidet i Lillehammer og Frøya:

<https://www.youtube.com/watch?v=rEd8nf4AREQ>

Finansiering

Deltakerne får introduksjonslønn som de uansett ville fått. Læringscenteret bistår med lærere som er med ut på arbeidstreningsplassen. Det er ingen kostnad for bedriften hvor introdeltakerne er utplassert.

Resultater

Utbetalingen av sosialhjelp har gått ned og én av grunnene til dette kan være at flyktingene raskt får kontakt med næringslivet/bedrifter og ikke blir avhengig av hjelp fra NAV.

Suksessfaktorer

- I stedet for å tvinge samtlige flyktinger gjennom et skolerettet læringsløp, har Lillehammer kommune valgt å kjøre et arbeidsrettet læringsløp for de som har ingen eller lite tidligere skolegang og som ville hatt dårlige forutsetninger for å lykkes på skolen.

- Fokus på å tilby bedriftene/organisasjonene merverdi mot at de tilbyr arbeidsplasser til introduksjonsprogrammet.
- Gode avtaler om praksisplasser med private og offentlige arbeidsgivere i regionen
- Systematisk arbeid for å bygge relasjoner med arbeidsgivere i regionen:
 - Bruk av praksisplasser som på sikt gir deltakere muligheter for ansettelse
 - Ansatte ved den aktuelle bedriften ser samsoppsdraget ved å ha innvandrerpakter og ønsker å bidra til kvalifisering av introprogramdeltakere
- Til arbeid med oppfølging av deltakere ute i arbeidspraksis ansettes det fagpersoner som har en annen fagkompetanse enn undervisning, og med en annen arbeidsavtale enn lærere
- Lengre tid i kvalifiseringsprogrammet for de deltakerne som har behov for det

Nominert til bosettingsprisen 2015

Link til juryens begrunnelse:

<http://www.imdi.no/globalassets/dokumenter/referater/nominering-til-bosettingsprisen-indre-ost.pdf>

KONTAKTPERSON

Terje Næss, Kommunalsjef

terje.nass@lillehammer.kommune.no

KS
Postadresse: Postboks 1378 Vika, 0114 Oslo
Besøksadresse: Haakon VII's gt. 9, 0161 Oslo

Telefon: 24 13 26 00

ks@ks.no
www.ks.no

